

ÖĞRETMENLERİN İŐ TATMİNİ: OSMANİYE İLİ ÖRNEĐİ¹

Doç. Dr. Bülent ÖZ²
Arş. Gör. Ayşegül İrem ULADI³
Arş. Gör. Şükrü Ufuk ULADI⁴

ÖZET

İŐ tatmini kişilerin yaptıkları işi yüksek tatminkarlıkla yaptığını ifade eder. İcra ettiğimiz mesleğimizin hayatın her alanında yaptığımız hemen her işi etkilediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle yaşamın her alanında insanların yaşam kalitesini arttırmak için mesleki tatminkarlık önemlidir. Bu çalışmada meslekler arasındaki yeri önem açısından tartışılmaz olan öğretmenlik mesleğinin çalışanları öğretmenlerin mesleki memnuniyet düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada örneklem grubu olarak Osmaniye ili genelinde çalışmakta olan 275 öğretmen belirlenmiş ve bu öğretmenlerimize anket yaparak veriler toplanmıştır. İlköğretim, ortaöğretim ve liselerde görev yapan öğretmenlerin mesleki memnuniyet ve iş tatmin düzeylerini ve iş tatmin düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla ankete katılan kişilere hem demografik sorular (cinsiyet, yaş, branş, mesleki kıdem, görev yapılan okul, çalışma hayatındaki durumunuz) hem de memnuniyet düzeylerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Toplanan veriler Beşli Likert ölçeği kullanılarak SPSS programı üzerinden korelasyon analizi ve faktör analizi gibi gerekli analizler ve testler yapılarak sonuçlar yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Tatmin, SPSS, Beşli Likert, Korelasyon Analizi, Faktör Analizi

TEACHERS' BUSINESS SATISFACTION: OSMANIYE CITY SAMPLE

ABSTRACT

Professional satisfaction means that people doing their work with high satisfaction. It is possible to say that our profession has affected virtually every work we do in every area of life. For this reason, occupational satisfaction is important to improve the quality of life of people in all areas of life. In this study, it is aimed to reveal the professional satisfaction levels of the teachers. As a sample group, 275 teachers working in Osmaniye province were identified and a questionnaire was conducted to collect these data. In order to determine the relationship between occupational satisfaction and job satisfaction levels and job satisfaction levels and demographic characteristics of teachers working in primary education, secondary education and high school, both demographic questions and questions that determine their level of satisfaction were asked. Collected data using the five-point likert scale, necessary analyzes and tests such as correlation analysis and factor analysis were performed on the SPSS program and the results were interpreted.

Keywords: Occupational Satisfaction, SPSS, Five-Point Likert, Correlation Analysis, Factor Analysis

¹ Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, bulentoz@osmaniye.edu.tr

³ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, airemcot@gmail.com

⁴ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, ufukuladi@osmaniye.edu.tr

GİRİŞ

İş tatmini; kısaca kişinin yaptığı işten aldığı zevkin derecesini ifade eder. Eğer kişi yaptığı işten zevk alarak yapıyorsa memnuniyet oranı da o kadar yüksektir. Eğer kişi yaptığı işi zevk alarak yapmıyorsa memnuniyetsiz demektir ki bu yaptığı işe de olumsuzluk olarak yansır. İş tatmini, kişiler arası farklılıklar gösteren bir kavramdır. Çok bir emeğin ve insan ilişkilerinin ön planda tutulduğu eğitim sektöründe; çalışan memnuniyetinin sağlanması büyük önem taşımaktadır (Tan vd., 2012: 21). İş tatmini hem çalışanlar için hem yöneticiler için çok önemlidir. Çalışanlar için önemlidir çünkü insanlar seçtikleri meslekleri ömür boyu sürdürürler. Mesleğinde tatmin olmayan insan hayatının diğer alanlarında da mutsuz olur. Yöneticiler için önemlidir çünkü memnuniyetsiz çalışanların olduğu bir ortamda yöneticilerin işi de zorlaşır. Yani çalışanların memnuniyeti yöneticilere de bağlıdır.

İş kalitesi ve iş tatmini arasındaki ilişki biraz karmaşıktır. İş tatmini beklentilerden etkilenir. Dolayısıyla aynı özelliklere sahip bir işi yapan iki farklı kişinin o işten beklentileri farklı ise iş tatminleri de farklı olabilir. O halde şöyle demek doğru olur; iş doyumu her durumda kişinin işle ilgili algılarını ya da duygularını yansıtır (Şahin, 2013:144). İş kişinin beklentilerini ne oranda sağlıyorsa kişinin işten duyacağı tatmin de o oranda fazla olacaktır. Dolayısıyla farklı kişilerin iş tatmin düzeylerinin farklı olması çok normaldir. Beklentilerin kişiler arasında farklı olması çok olağandır (Ertürk ve Keçecioglu, 2012: 42). İnsanların hem fiziksel hem ruhsal sağlığı ve mesleki tatmin seviyeleri arasında doğrudan bir ilişki vardır. Meslek hayatında yeterli doyuma ulaşamamış insanlarda başka konularda da isteksizlik ve psikolojik problemler olabilir. Araştırmalar sonunda çalışan davranışlarının ve beklentilerinin performans üzerindeki etkisi fark edilmiş ve “mutlu çalışan verimli çalışandır” tanımı genel olarak kabul görmüştür (Can ve Soyer, 2008: 62).

Eğitim, ürünü insan olan bir hizmet sektörüdür. Eğitim sektörünün en önemli ögesi öğretmenlerdir. Bu mesleğin icra eden öğretmenlerin sorunları yıllarca görmezden gelinmiş; eğitimde meydana gelen en ufak problemlerden hep önce öğretmenler sorumlu tutulmuştur. Eğitimin verimli olması ve toplumun kültür seviyesinin yükseltilmesi, öğretmenlerin görevlerini severek ve isteyerek yapması ile mümkündür. Bu konuda ilk yapılması gereken, öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi olmalıdır (Adıgüzel vd., 2012: 134-135). Öğretmenlik mesleği diğer mesleklerden biraz farklıdır. Ancak öğretmenlerin iş tatmini sağlanırsa eğitimin kalitesi yükselir. Çünkü mesleki tatmine ulaşmış öğretmen mutludur ve bu enerjisini öğrencilerine olumlu yansıtır bu da daha iyi bir eğitim, daha başarılı öğrenciler anlamına gelir (Şahin, 2013: 146).

1. ARAŞTIRMANIN AMACI ve YÖNTEMİ

Bu araştırmanın genel amacı; ilköğretim, ortaöğretim ve liselerde görev yapan öğretmenlerin mesleki memnuniyet ve iş tatmin düzeylerini ve iş tatmin düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi saptamaktır

Araştırma kapsamında Osmaniye ili dahilinde ilköğretim, ortaöğretim ve liselerdeki öğretmenlere anket yapılmıştır. İlk kısımda demografik sorular sorulmuştur. Daha sonraki kısımda mesleki memnuniyeti ölçecek sorular sorulmuştur. Ankette “beşli likert ölçeği” kullanılmıştır. Yani katılımcılardan sorulara hiç katılmıyorum, katılıyorum, kararsızım,

katılıyorum, kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplar vermeleri istenmiştir. Anket sonuçları SPSS programı ile analiz edilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik testleri yapılmış, Cronbach Alpha (iç güvenilirlik) katsayısı hesaplanmış ve sonuç 0,900 olarak bulunmuştur.

2. BULGULAR

2.1. T Testi Sonuçları

Tablo 1. “İller Arası Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum” önermesi için T testi

	F	t	sig.(2tailed)
İller arası yer değiştirme usullerini doğru buluyorum	0,012	-2,387	0,018

Yapılan T testi sonuçlarında “iller arası yer değiştirme usullerini doğru buluyorum” önermesinin sonucu 0,018 çıkmıştır. Bu değer 0,05’ten küçük olduğu için sonuç anlamlıdır.

	Mean
Kadın	2,5354
Erkek	2,9054

Bu önermenin ortalaması kadın ve erkek için yukarıdaki gibi belirlenmiştir. Erkekler için ortalama daha yüksek olduğundan bu önerme erkekler için daha anlamlıdır.

Tablo 2. “İl İçi Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum” önermesi için T testi

	F	t	sig.(2tailed)
İl içi yer değiştirme usullerini doğru buluyorum	0,010	-2,311	0,022

Yapılan T testi sonuçlarında “il içi yer değiştirme usullerini doğru buluyorum” önermesinin sonucu 0,022 çıkmıştır. Bu değer 0,05’ten küçük olduğu için sonuç anlamlıdır.

	Mean
Kadın	2,5276
Erkek	2,8919

Bu önermenin ortalaması kadın ve erkek için yukarıdaki gibi belirlenmiştir. Erkekler için ortalama daha yüksek olduğundan bu önerme erkekler için daha anlamlıdır.

Tablo 3. “Eğitim Öğretim Şartları Nitelikli Eğitim İçin Yeterlidir” önermesi için T testi

	F	t	sig.(2tailed)
Eğitim öğretim şartları nitelikli eğitim için yeterlidir.	1,234	-2,164	0,031

Yapılan T testi sonuçlarında “Eğitim öğretim şartları nitelikli eğitim için yeterlidir” önermesinin sonucu 0,031 çıkmıştır. Bu değer 0,05’ten küçük olduğu için sonuç anlamlıdır.

	Mean
Kadın	2,0630
Erkek	2,3784

Bu önermenin ortalaması kadın ve erkek için yukarıdaki gibi belirlenmiştir. Erkekler için ortalama daha yüksek olduğundan bu önerme erkekler için daha anlamlıdır.

Toplamda 23 önerme bulunmaktadır. Bu 3 önerme anlamlıdır.

2.2. ANOVA Sonuçları

Tablo 4. “İller Arası Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum” önermesi için ANOVA sonuçları

	F	Sig
İller arası yer değiştirme usullerini doğru buluyor	5,698	0,018

Yapılan ANOVA testinde “iller arası yer değiştirme usullerini doğru buluyorum” önermesinde sonuç 0,018 çıkmıştır ve bu değer 0,05 ten küçüktür. Bu yüzden sonuç anlamlıdır.

	Mean
Kadın	2,5354
Erkek	2,9054

Bu önerme için ortalamalar hesaplandığında erkeklerin ortalaması kadınlardan daha yüksek olduğundan önerme erkekler için daha anlamlıdır.

Tablo 5. “İl İçi Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum” önermesi için ANOVA sonuçları

	F	Sig
İl içi yer değiştirme usullerini doğru buluyorum	5,339	0,022

Yapılan ANOVA testinde “il içi yer değiştirme usullerini doğru buluyorum” önermesinde sonuç 0,022 çıkmıştır ve bu değer 0,05 ten küçüktür. Bu yüzden sonuç anlamlıdır.

	Mean
Kadın	2,5276
Erkek	2,8919

Bu önerme için ortalamalar hesaplandığında erkeklerin ortalaması kadınlardan daha yüksek olduğundan önerme erkekler için daha anlamlıdır.

Tablo 6. “Eğitim Öğretim Şartları Nitelikli Eğitim İçin Yeterlidir” önermesi için ANOVA sonuçları

	F	Sig
Eğitim öğretim şartları nitelikli eğitim için yeterlidir	4,683	0,031

Yapılan ANOVA testinde “Eğitim öğretim şartları nitelikli eğitim için yeterlidir” önermesinde sonuç 0,031 çıkmıştır ve bu değer 0,05 ten küçüktür. Bu yüzden sonuç anlamlıdır.

	Mean
Kadın	2,0630
Erkek	2,3784

Bu önerme için ortalamalar hesaplandığında erkeklerin ortalaması kadınlardan daha yüksek olduğundan önerme erkekler için daha anlamlıdır.

2.3. Korelasyon Analizi Sonuçları

Genel olarak “Mesleğimden Memnunum” önermesinin hangi önermelerle ilişkili olduğunu öğrenmek için korelasyon analizi yapılmıştır ve bu önermenin diğer önermelerle pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızca “Televizyondaki Öğretmen Profili Öğretmenleri Yeterince Temsil Ediyor” önermesi “Mesleğimden Memnunum” önermesi ile negatif ilişkilidir.

Tablo 7. “Mesleğimden Memnunum” önermesinin diğer önermelerle ilişkisi

	Pearson Correlation	Sign.
Yeniden Meslek Seçmem Gerekirse Öğretmenliği Seçerim	0,673	0,000
Çocuğumun Öğretmen Olmasını İsterim	0,378	0,000
Öğretmenlikten Aldığım Ücret Geçinmeme Yetiyor	0,263	0,000
Aldığım Ücretten Sosyal ve Kültürel İhtiyaçlarıma Para Ayırabiliyorum	0,217	0,000
Çalışma Dışında Sosyal ve Kültürel İhtiyaçlarıma Zaman Ayırabilirim	0,230	0,000
Aldığım Ücretten Kitap Almak İçin Pay Ayırıyorum	0,263	0,000
İller Arası Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum	0,218	0,000
Kariyer Basamakları Sınav Uygulamasını Doğru Buluyorum	0,236	0,000
Yeni Müfredata Uygun Araç Gereçleri Temin Edebiliyorum	0,284	0,000
Öğretmenlerin Mesleki Gelişimleri için Yapılan Çalışmalar Yeterlidir	0,244	0,000
Toplum Öğretmenlere Yeterince Değer Veriyor	0,301	0,000
MEB Öğretmenlere Yeterince Değer Veriyor	0,243	0,000
Öğrenciler Öğretmenlere Yeterince Değer Veriyor	0,245	0,000
Kitle İletişim Araçları Öğretmenlere Yeterince Değer Veriyor	0,231	0,000

Tablo 7’de verilen önermelerin “Mesleğimden Memnunum” önermesiyle daha yüksek ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

2.4. Faktör Analizi Sonuçları

Verilerin Faktör Analizi için uygun olup olmadığı KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örnek yeterlilik ölçüsü ve Bartlett's küresellik (sphericity) testi ile yapılmıştır. Bulunan sonuçlar verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 8. Verinin Modele Uygunluğu Testi

Kaiser- Meyer- Olkin Örnek Yeterlilik Ölçüsü		0,877
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	2418,478
	Serbestlik Derecesi	231
	Anlamlılık	0,000

Temel bileşenler yöntemi ile varimax rotasyonlu faktör analizi uygulanmış ve 6 faktör elde edilmiştir. Elde edilen 6 faktör toplam varyansın %64,377 sini açıklamaktadır.

Tablo 9. Faktörler Tarafından Açıklanan Varyans Yüzdeleri

Yapılar	Toplam	%Varyans	%Kümülatif
1	7,135	32,433	32,433
2	2,338	10,626	43,060
3	1,259	5,722	48,782
4	1,190	5,411	54,193
5	1,160	5,274	59,466
6	1,080	4,911	64,377
.			
.			
23	0,233	1,057	100,000

Tablo 10. Varimax Rotasyonu Temel Bileşenler Faktör Analizi

	FAKTÖRLER					
	1	2	3	4	5	6
Faktör 1: Öğretmenlik Mesleğinin İtibarı ve Sosyal Statü Memnuniyeti						
Öğrenciler öğretmenlere yeterince değer veriyor	0,7 66					
Toplum öğretmenlere yeterince değer veriyor	0,7 32					
Veliler öğretmenlerin tavsiyelerini önemsiyor	0,7 18					
Televizyondaki öğretmen profili öğretmenleri yeterince temsil ediyor	0,7 02					
Kitle iletişim araçları öğretmenlere yeterince değer veriyor	0,6 53					
MEB öğretmenlere yeterince değer veriyor	0,6 24					
Yeni müfredata uygun araç gereçleri temin edebiliyorum	0,4 84					
Faktör 2: Sosyal ve Ekonomik Haklar Noktasında Memnuniyet						
Aldığım ücretten kitap almak için pay ayırıyorum		0,7 97				
Aldığım ücretten sinemaya gitmek için pay ayırıyorum		0,7 75				
Çalışma dışında sosyal ve kültürel ihtiyaçlarıma zaman ayırabiliyorum		0,6 50				
Aldığım ücretten her yıl tatile gitmek için pay ayırıyorum		0,6 04				
Aldığım ücretten sosyal ve kültürel ihtiyaçlarıma para ayırabiliyorum		0,4 74				
Faktör 3: Gelir Konusunda Memnuniyet						
Öğretmenlikten aldığım ücret geçinmeme yetiyor			0,7 85			
Çalıştığımın karşılığında hak ettiğim geliri aldığımı düşünüyorum			0,7 07			

Sicil amirlerinin verdiği notları objektif buluyorum			0,3 68			
Faktör 4: Eğitim Öğretim Şartları Açısından Memnuniyet						
Eğitim öğretim şartları nitelikli eğitim için yeterlidir				0,7 13		
Öğretmenlerin mesleki gelişimleri için yapılan çalışmalar yeterlidir				0,6 61		
Faktör 5: Mesleki Memnuniyet						
Çocuğumun öğretmen olmasını isterim					0,8 08	
Yeniden meslek seçmem gerekse öğretmenliği seçerim					0,7 58	
Faktör 6: Özlük Hakları Konusunda Memnuniyet						
Kariyer basamakları sınav uygulamasını doğru buluyorum						0,3 78
İl içi yer değiştirme usullerini doğru buluyorum						0,7 91
İller arası yer değiştirme usullerini doğru buluyorum						0,7 72

Varimax rotasyonu yapılarak netleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan faktörler: öğretmenlik mesleğinin itibarı ve sosyal statü memnuniyeti, sosyal ve ekonomik haklar noktasında memnuniyet, gelir konusunda memnuniyet, eğitim öğretim şartları açısından memnuniyet, mesleki memnuniyet, özlük hakları konusunda memnuniyet boyutlarıdır. Birinci faktör olan öğretmenlik mesleğinin itibarı ve sosyal statü memnuniyeti toplam varyansın %32,433 ünü açıklamaktadır. İkinci faktör sosyal ve ekonomik haklar noktasında memnuniyet faktörüdür ve toplam varyansın %10,626 sını açıklamaktadır. Üçüncü faktör gelir konusunda memnuniyettir, toplam varyansın %5,722 sini açıklamaktadır. Dördüncü faktör olan eğitim öğretim şartları açısından memnuniyet toplam varyansın %5,411 ini, beşinci faktör olan mesleki memnuniyet ise toplam varyansın %5,274 ünü açıklamaktadır. Ve son faktör olan özlük hakları konusunda memnuniyet ise toplam varyansın %4,911 ini açıklamaktadır.

SONUÇ

Osmaniye ilinde öğretmenlerin mesleki memnuniyet durumlarını incelemek için yapılan çalışmada 275 kişiden anket yöntemiyle veriler toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Güvenilirlik testi yapılmıştır ve güvenilirlik katsayısı 0,900 olarak belirlenmiştir. Demografik sorular ve önermeler için frekans analizleri yapılmıştır ayrıca önermeler için T testi yapılmıştır. Toplam 23 önermeden; “İller Arası Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum”, “İl İçi Yer Değiştirme Usullerini Doğru Buluyorum” ve “Eğitim Öğretim Şartları Nitelikli Eğitim İçin Yeterlidir” önermeleri anlamlı bulunmuştur. “Mesleğimden Memnunum” önermesinin hangi önermelerle ilişkili olduğunu öğrenmek için korelasyon analizi yapılmıştır ve bu önermenin “Televizyondaki Öğretmen Profili Öğretmenleri Yeterince Temsil Ediyor” önermesi hariç diğer önermelerle pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel bileşenler yöntemi ile varimax rotasyonlu faktör analizi uygulanmış ve 6 faktör elde edilmiştir. Bu faktörler sırasıyla; öğretmenlik mesleğinin itibarı ve sosyal statü memnuniyeti, sosyal ve ekonomik haklar noktasında memnuniyet, gelir konusunda memnuniyet, eğitim öğretim şartları açısından memnuniyet, mesleki memnuniyet ve özlük hakları konusunda olmak üzere toplam varyansın %64,377 sini açıkladığı görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak Osmaniye ili genelinde öğretmenlik yapan kişilerin iş tatmini yüksek oranda bu 6 faktörle açıklanabilir yorumunu yapabilmekteyiz.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL Z., Ünsal Y., Karadağ M. (2012). Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Dış Kaynaklı İş Tatmin Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, s.133-135.

ALİ, A. Y. S., & Dahie, A. M. (2015). Leadership style and teacher job satisfaction: Empirical survey from secondary schools in Somalia. *Leadership*, 5(8), 33-29.

CAN Y., Soyer F. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sosyo Ekonomik Beklentileri ile İş Tatmini Arasındaki İlişki. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(1), s. 61-74.

CARSON, R. L., Hemphill, M. A., Richards, K. A. R., & Templin, T. (2016). Exploring the job satisfaction of late career secondary physical education teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 35(3), 284-289.

DINHAM, S., & Scott, C. (2000). Moving into the third, outer domain of teacher satisfaction. *Journal of educational administration*, 38(4), 379-396.

ERTÜRK E., Keçecioğlu T. (2012). Çalışanların İş Doyumları ile Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler: Öğretmenler Üzerine Örnek Bir Uygulama. Ege Akademik Bakış, 12(1), s.41-54.

GU, X. (2016). Teacher Job Satisfaction in Public Schools: The Relation to the Years of Teaching Experience.

ŞAHİN İ. (2013). Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri. YYÜ EFD. 10(1), s.142-167.

TAN M.N., Özçakar N., Kartal M. (2012). Asistan Hekimlerin Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kapsamında Mesleki Memnuniyetleri ve Yaşam Koşulları ile İlişkisi.